

El vigilant i les coses - Pasqual Farràs

El vigilant i les coses és la segona novel·la publicada per Pasqual Farràs (Solsona, 1959). Fa deu anys va aparèixer a Quaderns Crema *La mort del fabulador*, una obra amb la qual comparteix moltes característiques: un lèxic precís, una sintaxi esmolada, un menyspreu categòric per recursos populars com ara la inserció de diàlegs, la construcció d'escenes, la preparació de clímaxs o la fixació de coordenades d'espai i temps. Totes dues novel·les es mouen en un terreny que no és l'autobiografia ni tampoc la combinació artificiosa d'experiències reconeixibles, sinó que semblen aspirar a crer un univers autònom, dilatori i circular, fet de pensament més que no pas d'acció. En aquest sentit, Farràs entronca amb Musil i Canetti.

El protagonista del llibre és el vigilant d'uns magatzems que ha convertit la renúncia en una virtut: ha venut els seus llibres, ha abandonat les relacions socials i s'ha fet addicte a les seves pròpies giragonses mentals. Digne i solitari, immobilista i desmotivats, és una barreja entre Bartleby i Oblómov vist amb la lent d'augment de Henry James. Atrapat entre l'enyorança i el penediment, consagrat a una autoobservació desproveïda d'objectius, es fabrica un ordre alternatiu que no comparteix amb ningú: "Atrapat en la mera contemplació d'ell mateix, ni era ni sabia com arribar a ser". Les gran aventures que viu són les esquerdes que percep en la seva muralla sentimental. De tant en tant, superat pels fets, aspira vagament a viure. Aquestes escissions el sobten i el fascinen. Llavors, mentre gosa actuar, s'entreté observant-se, cautelós -vigilant.

En la literatura catalana recent han aparegut altres novel·les que han renunciat, en major o menor mesura, a l'acció. Els protagonistes són malaltissament lúcids, desafectats i introspectius. Ens referim a les obres de Jordi Ibáñez, Enric Virgili i Manuel Baixauli, entre d'altres. Tenen en comú la confusió entre personatges, l'onirisme quotidià, una prosa d'orfebre, un experimentalisme existencial vinculat al jo, a l'art, a la percepció del món. Com la de Pasqual Farràs, són obres inquietants, difícils i sens dubte aconsellables.